

Az intézmény 2016-tól megújult energiákkal dolgozik azért, hogy továbbra is inspiráló szakmai közeget, találkozási, együttműködési lehetőségeket biztosítson csoporttagjai és partnerei számára és tovább bővítse eddigi programjait és szolgáltatásait. Terveink közt szerepel egy információs pont létrehozása a múzeumban. A múzeumi tárgyak digitalizálása, valamint az intézmény udvarának környezetbarát kiépítése, s egy Hobbit látványkiállítóterem létesítése, kihasználva a tér adta lehetőségeket.

Tizennégy év telt el a közművelődési intézet megalapítása óta, amely munkatársaival, állami intézmények, valamint civil partnereinek segítségével és elkötelezettségének köszönhetően mára a kultúra terjesztése terén jelentős intézményé vált régióinkban.

Minden kedves múzeumbarátot és érdeklődőt szeretettel várunk!

Zvolenský Gabriella

Kiadványok a szlovákiai Bodrogből és az Ung-vidékről

A Szlovákia délkeleti részén fekvő történeti tájakat, a (Felső-)Bodrogból és az Ung-vidéket nem igazán ismerik a honismeret hazai művelői. Belejátszik ebbe természetesen, hogy az 1920-ban megvont országhatárok idegen impériumok részévé tették azokat. Az Ung-vidék újabb elnevezése az egykori Zemplén és Ung vármegye 16 településének, valamint a központ Nagykapos városának; korábban *Vízen túl*nak mondták a Bodrogból határoló Latorca északi partján fekvő térséget. Trianon a Tisza–Bodrog–Latorca által közrefogott Bodrogból kettéosztotta, a Csehszlovákiához tartozó része 1945-ig még megőrizte adminisztratív egységét a mai Ukrajna kárpátaljai területével. A szlovákiai Bodrogból ma 33 községet és Királyhelmec, valamint Tiszacsernyő városokat foglalja magában. Az előbbi nagy múltú mezőváros, 1920 után a térség központi szerepkörű helysége, az utóbbi a második világháború után emelkedett fel a Csehszlovákia és a Szovjetunió közötti vasúti forgalom átrakóhelyeként. A ma Kassa megyéhez tartozó térségek történetileg és néprajzilag rendkívül gazdag örökséggel rendelkeznek, ám bizonyos, hogy a Budapesttől, még inkább Pozsonytól való távolságuk mind a kutatásukat, mind a turizmusuk kifejlődését nagyban hátráltatja. Bár az elmúlt harminc esztendőben az országhatárok felszámolása megszüntette a térség korábbi zsákszerű elzártságát, de érdemben nem változtatott annak periférikus helyzetén, társadalmi nem kis részének marginalizálódásán. Ezért is gondolom fontosnak e két kiadvány rövid bemutatását, amelyek tájékozódást jelenthetnek az e vidékek iránt érdeklődők számára.

Az egyik kötet *A Felső-Bodrogból és Ung-vidék értéktára* címet viseli, de főként az értékek két nagy területére fókuszál. Szlovák, magyar és angol nyelven mutatja be a két táj természeti értékeit, amelyek persze – a változatos felszín és az általa inkább csak sejtetett sokszínű emberi tevékenység mellett – sok tekintetben informálnak a földrajzi feltételek ember általi megváltoztatásáról is. A természetvédelmi területek sora, tájvédelmi körzetek, a Natura 2000 védett vidékei és madárvédelmi területek festői élménye emlékeztet a folyószabályozás és a vízrendezés előtti világra. A Tisza valamint a Bodrog és eredőfolyói-nak szabályozása a XIX. század második felében lezajlott, ám a Latorcáé az 1950-es évekig

váratott magára, így a kiugróan magas áradásaikor időnként megidézte a korábbi vizes világot a partjain gyöngyfüzérként helyezkedő falvak számára. Az Ondava menti Tajba és a Latorca menti Eszenke a közös gazdálkodásig a hagyományos külterjes állattartás legelői, a pásztorélet reliktumai voltak.

A kötet másik nagy tartalmi csomópontját az épített kulturális örökség, leginkább a templomok és műemlékek felsorolása alkotja. Az egyházi építmények településenként való bemutatása arról tanúskodik, hogy a lélekszámában domináns magyarság elmagyarosodott görögkatolikus ruszinokkal, valamint római katolikus és evangélikus szlovákokkal élt együtt ezen a tájon a XVIII. századtól. Jóllehet a vallás az etnikai különállás letéteményese, de a különböző csoportok hagyományos műveltségében sokféle hatás igazolja a kulturális érintkezéseket. A templomok helye és helyzete is árulkodó persze: az 1990-es években a legidősebb adatközlők még sztereotípiaként mesélték, hogy az áradások idején a Latorca mente falvaiban a templom előtt voltak kikötve a csónakok a vasárnapi istentiszteletek idején.

Nincs lehetőség a települések felsorolására, de bizonyos, hogy többük ismerős lehet a honismeret iránt érdeklődőknek, csakúgy, mint a térséghez kötődő történelmi családok, személyiségek nevei. Lelesz, ahol a XIII–XVI. század között hiteleshelyként működött a premontreiek rendháza, és ma is látható a középkori eredetű Szent Gothárd híd; Nagytárkány, a Tiszán zajló sóforgalom egyik központja, ahol a talán legszebb barokk sóház látható, Kisgéres az akácos dombot elfoglaló különleges borospincéivel, ami az elmúlt két évtizedben a táj turizmusának egyik fő látványosságává vált. Vagy Nagykövesd várromja, a Bodrog jobb partján található névadó Zemplén község őskori földvárával és az egykori vármegyeházzal, Bodrogszentés a különleges *trachit* sírköveivel. A települések, amelyeknek a története összeforrt a nemes családokéval: Bély a Sennyeiek, Perbenyik a Mailáthok, Véke a Szirmayak, az 1910-től Tokaj-Hegyalja borvidékéhez tartozó Szöllőske az Andrássyak nyomát őrzi, az utóbbival szomszédos Borsi pedig Rákóczi fejedelem szülőhelye. S nem is említettem még a *Vízentúl* településeit: Bést, Csicsert, Deregyőt, Iskét, Kaposkelecsényt. Az egyébként szűkszavú értéktár gazdag képanyagával informatív, és kedvet csinálhat a megismerésükhöz, a táj szépségei mellett is.

A másik kötet címében *szótárként* határozza meg a műfaját (*Bodrogi és Ungvidéki írók, költők szótára*), valójában egy főként irodalmi, életrajzi lexikon regionális változata. Ebben az értelemben illeszkedik a másik ismertetett könyvhöz, mivel ez is egy fajta *értéktár*, amit a mai közösség hitelesít.

A könyv kiadója, a 2006-ban a Kassa Megyei Önkormányzat intézményeként létrejött, királyhalmeci székhelyű Bodrogi és Ungvidéki Közművelődési Intézet kezdetektől fogva kiemelt feladatának tekinti a két történelmi tájon élő és alkotó, ill. az onnan elszármazott jeles személyiségek bemutatását, tevékenységük és emléktáruk összegyűjtését és közreadását. Ezt szolgálja ez az igényes kivitelű, szlovák és magyar nyelvű kötet is, amely egységes szerkezetben negyvennél több személy, jobbára irodalmi szerző életrajzát és legfontosabb műveinek adatait mutatja be. (A bodrogiak és az Ungvidékiek külön egységben szerepelnek.)

Csupán önkényesen tudok kiemelni néhány nevet a munkából, annak fényében, hogy a kötetben együtt jelentek meg a tájékozott anyaországi olvasó által ismert elődök, valamint a mai fiatal alkotók, s hogy az országos hírnév és a régió közössége számára különösen hasznos helyi tevékenység, ismertség egyaránt fontos szempontja volt az összeállításnak. A Felső-Bodrogi közből például a zempléni sokoldalú, életében is legendás képviselőjét, Szirmay Antal (1747–1812) politikust, földrajzi és helytörténeti író, vármegye-monográ-

fust, Mailáth József (1858–1940) grófot, aki komoly szerepet vállalt a Bodrogek modernizációjában, s politikai pályafutása mellett jelentős közíró is volt, a regényíró Dobos László (1930–2014) vagy a papköltő Mécs László (1895–1978) nevét emelem ki. Az Ung-vidékről az ügyvéd, tanár, költő, az első magyar népköltési gyűjteményt jegyző Erdélyi János (1814–1868), a tanár és néprajzi gyűjtő D. Varga László (1946–2013), valamint a tanár és folklórgyűjtő Géczi Lajos (1926–2008) személyére utalok csupán. Sajátos külsőt kölcsönöznek a kötetnek Nagy Zoltán Enzoe portré rajzai, amelyek előképei egykorú ábrázolások, ill. fotók voltak a maiak személyes ismeretsége mellett.

(*A Felső-Bodrogek és Ung-vidék értéktára*. Királyhelmec, 2019. 197 oldal; „*Szavakkal alkotni maradandót*”. *Bodrogek és Ung-vidéki írók, költők szótára*. Királyhelmec, 2020. 155 oldal)

Viga Gyula

HÍREK

Az újraépített Aranyvonat első útja Jászberénybe vezetett. Felemelő pillanatokat élt át több száz ember 2021. június 12-én Jászberényben, amikor az eredeti pompájában a Magyar Királyi Koronaörök Egyesületének kezdeményezésére helyreállított Aranyvonat begördült a vasútállomásra. Utasaival Budapestről, a Nyugati pályaudvarról indult az a nosztalgia gőzös, amelyhez az ereklyeszállító vagon kapcsolódott. A koronázási ékszerek hiteles másolatával a koronaország kíséretében érkezett meg a Jászság fővárosába, az idén huszonöt éves Jászsági Menedzser Klub meghívására. A vasútállomás melletti parkban a jászsági előjárók, a menedzser klub tagjai, a hagyományörzők és a látogatók ünnepélyesen fogadták a koronázási ékszereket. Dr. Rédei István, a Jászsági Menedzser Klub Egyesület elnöke és dr. Mosóczi László, az Innovációs és Technológiai Minisztérium közlekedéspolitikáért felelős államtitkára köszöntötte a vendégeket. A köszöntők után a koronaörök a Szent Koronával a vasútállomás előtti téren várakozó hintókra szálltak és huszárok felvezetésével a Rákóczi úton végigvonulva szállították az ereklyét a Nagyboldogasszony-főtemplomba. A mise kezdetekor Pócs János országgyűlési képviselő mondott köszöntőt. A hálaadó szentmisét Szántó József főtitisztelendő apát főesperes celebrálta. Az ünnepi eseményre érkezők a nap folyamán helyi idegenvezetők segítségével megismerkedhettek a város nevezetességeivel. (A SZOLJON – Jász-Nagykun-Szolnok megyei hírportál beszámolója nyomán)

Jászságért Díj, 2021. „A Jászságért” Alapítvány kuratóriuma a harmincadik alkalommal átadandó

Jászságért Díjat,
s a vele járó 1 000 000 forint elismerést

Dávid Sándor
fafaragó népi iparművész
(Jászszentandrás)

részére ítélte oda a jászsági hagyományok megőrzéséért végzett sokoldalú, példaértékű tevékenysége, életműve elismeréseként.